

De koloniale relatie tussen Nederland(ers) en Nederlands-Indië

Stel:

Er worden twee scheepswrakken gevonden van schepen op weg naar Indië. Het ene wrak was beladen met vaten zilveren rijksdaalders en ballast zoals bakstenen. Het andere wrak had een lading die bestond uit katoenen stoffen uit Twente ('katoentjes').

- 2p **1** Leg uit welk wrak uit de VOC-tijd en welk wrak uit de tijd van de NHM dateert.

De VOC had voor het eigen personeel predikanten in dienst. Het was deze predikanten verboden in Indië hun geloof te verspreiden.

- 3p **2** Leg uit waarom de VOC dit verbod en noem een reden waarom deze regel niet gold voor de Molukken.

Gebruik bron 1.

Deze beschrijving past bij de contacten tussen Nederlanders en de bevolking van de Indonesische archipel omstreeks 1830.

- 3p **3** Licht dit toe door:
- een kenmerk van die contacten te noemen en
 - met een gegeven uit de bron aan te tonen dat deze tekst daarbij aansluit en
 - (zonder bron) aan te geven wat er omstreeks 1900 verandert in die contacten.

Gebruik bron 2.

Deze prent over de NHM past in een liberale krant uit die tijd.

- 3p **4** Toon aan dat dit juist is, door:
- met een element uit de prent uit te leggen welke kritiek er op de NHM wordt geleverd en
 - uit te leggen waarom dit past bij opvattingen van liberalen uit die tijd.

De volgende gebeurtenissen uit de geschiedenis van Indonesië staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Koelieordonnantie wordt afgekondigd.
- 2 De Agrarische Wet treedt in werking.
- 3 Het Suezkanaal wordt geopend.
- 4 De Lombokexpeditie vindt plaats.
- 5 Er komt een einde aan de Atjeh-oorlog.
- 6 De eerste particuliere ondernemingen krijgen concessies voor het winnen van delfstoffen.

- 2p **5** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Tijdens en na het Cultuurstelsel werd op Java de feodaal-agrarische samenleving meer en meer vervangen door een op geld gebaseerde economie.

- 2p **6** Leg uit waardoor de invoering van een geldeconomie een verslechtering betekende voor veel Javaanse boeren.

Gebruik bron 3.

Een bewering:

Van Deventer wordt gezien als een van de grondleggers van de Ethische Politiek. Toch zal de Nederlandse regering die rond 1900 de Ethische Politiek invoert, op grond van dit fragment bezwaar maken tegen de opvatting van Van Deventer.

- 4p **7** Leg uit:
- wat Van Deventer ziet als motief voor het veranderen van het koloniale beleid en
 - welk motief de Nederlandse regering rond 1900 daar tegenover zal stellen.

Gebruik bron 4.

De schrijver van deze tekst is in 1927 een bekend lid van de SDAP, de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij, de voorloper van de PvdA.

- 2p **8** Leg uit dat zijn mening over de samenwerking van de Indonesische nationalisten met het Nederlandse koloniale bestuur kenmerkend is voor een sociaaldemocratische opvatting over de manier waarop politieke doelen bereikt moeten worden.

Gebruik bron 4.

Koch laat in deze tekst zien dat de associatiegedachte mislukt is.

- 2p **9** Leg dit uit.

Gebruik bron 4 en 5.

In bron 5 verwijst Soekarno impliciet naar de discussie die in de jaren twintig onder de Indonesische nationalisten is gevoerd over coöperatie of non-coöperatie.

- 3p **10** Beschrijf de visie van Soekarno op deze discussie door:
- eerst aan te geven welk standpunt over deze kwestie door de Indonesische nationalisten wordt ingenomen in 1927 (bron 4) en
 - vervolgens duidelijk te maken welke weergave Soekarno in 1945 (in bron 5) geeft van dit standpunt en
 - ten slotte (zonder de bronnen) een verklaring te geven voor zijn weergave.

Gebruik bron 6.

Een bewering:

Uit de opschriften op het monument op deze foto blijkt dat de Indonesische nationalisten in hun propaganda de internationale verhoudingen op dat moment goed inschatten.

- 2p **11** Noem een argument waarmee je deze bewering ondersteunt en geef een reden waarom juist het Van Heutsz monument gebruikt is voor deze tekst.

Een zin uit een Nederlands geschiedenisboek:

“Op 27 december 1949 wordt de soevereiniteitsoverdracht getekend, waarbij Indonesië onafhankelijkheid wordt verleend”.

- 2p **12** Leg uit welk bezwaar een Indonesiër tegen deze weergave van de gebeurtenissen zou kunnen hebben.

In 1950 maakte Soekarno een einde aan de federale staatsvorm van Indonesië door het uitroepen van de eenheidsstaat.

- 4p **13** Leg uit waarom deze gebeurtenis:
- onaanvaardbaar was voor een groot deel van de inwoners van de Molukken en
 - de Nederlandse regering deed besluiten om Nieuw-Guinea niet over te dragen aan Indonesië, wat aanvankelijk wel de bedoeling was.

Omstreeks 1948 en omstreeks 1962 stonden Nederland en Indonesië tegenover elkaar. In beide conflicten speelden de Verenigde Staten een rol.

- 4p **14** Leg uit:
- welke rol de Verenigde Staten speelden in het conflict omstreeks 1948 en
 - welke rol de Verenigde Staten speelden in het conflict omstreeks 1962 en
 - welke continuïteit er zichtbaar is in de rol van de Verenigde Staten in beide conflicten en
 - waardoor deze opstelling van de Verenigde Staten kan worden verklaard.

Ten oorlog! Europese oorlogen 1789 - 1919. Oorlog als maatschappelijk fenomeen

De coalitieoorlogen die na de Franse Revolutie uitbraken, hadden voor het Franse revolutionaire bewind een machtspolitieke én ideologische achtergrond.

- 2p **15** Leg dit voor beide achtergronden uit.

De Franse Revolutie had grote invloed op de sociale samenstelling van het Franse leger.

- 2p **16** Leg dit uit.

Gebruik bron 7.

Stel: je onderzoekt de sociaaleconomische aspecten van de Napoleontische oorlogen. Je vindt deze brief en je vraagt je af of deze bron bruikbaar is voor je onderzoek.

- 5p **17** Bespreek de bruikbaarheid van deze bron voor je onderzoek naar de sociaaleconomische aspecten van de Napoleontische oorlogen door:
- eerst aan de bron een sociaaleconomisch aspect van de Napoleontische oorlogen te ontleen en
 - daarna een argument vóór **en** een argument tegen de betrouwbaarheid van de informatie uit deze bron te geven en
 - vervolgens een argument vóór **en** een argument tegen de representativiteit van deze bron voor je onderzoek te geven.

De volgende gebeurtenissen houden allemaal verband met de Krimoorlog:

- 1 De Russische tsaar eist het beschermheerschap op over de orthodox christenen in het Turkse Rijk.
- 2 In Groot-Brittannië wordt militaire censuur ingesteld.
- 3 Op het Wener Congres komt de Grote Alliantie tot stand.
- 4 In Turkije komt een discussie op gang over de keuze tussen hervorming in westerse zin of een terugkeer naar een islamitisch bewind.
- 5 Rusland verslaat de Turkse vloot in de Zwarte Zee.
- 6 Sebastopol wordt na een belegering ingenomen door Groot-Brittannië en Frankrijk.
- 7 Tsaar Alexander II volgt zijn vader Nicolaas I op, en gaat in op het vredesvoorstel van Napoleon III.

- 3p **18** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 8.

Aan de hand van deze bron kom je tot de volgende beweringen:

- 1 De Krimoorlog heeft geleid tot verandering in de Britse legerorganisatie.
- 2 Uit deze bron blijkt een verandering van de rol van vrouwen in Groot-Brittannië na de Krimoorlog.

- 4p **19** Ondersteun elke bewering.

De Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 moest zowel voor Napoleon III als voor Bismarck een oplossing bieden voor hun politieke problemen.

- 4p **20** Noem voor elk land zo'n politiek probleem en geef aan hoe dat door de oorlog opgelost zou kunnen worden.

Gebruik bron 9.

Bismarck heeft op dit schilderij een centrale plaats gekregen.

- 3p **21** Noem:
- een reden waarom dit schilderij gezien kan worden als propaganda en
 - (zonder bron) twee redenen waarom Bismarck die centrale plaats in de aanloop naar de afgebeelde gebeurtenis heeft verdiend.

Onderdeel van de *Weltpolitik* van keizer Wilhelm II was het verkrijgen van kolonies voor Duitsland.

- 2p **22** Leg uit waardoor dit het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog (mede) veroorzaakte.

Veel socialisten steunden hun regeringen bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

- 2p **23** Leg uit waarom veel socialisten principieel tegenstander waren van de oorlog, maar toch hun regeringen steunden.

Gebruik bron 10.

Robert Otto Marcus verschilt met zijn regering van mening over de beste manier waarop hij het vaderland kan dienen.

- 2p **24** Noem dit verschil van mening en leg uit dat dit verschil veroorzaakt wordt door de eisen die de moderne oorlogsvoering aan een staat stelt.

Gebruik bron 10 en 11.

Stel:

Een historicus onderzoekt met deze twee soldatenbrieven de wisselwerking tussen soldaten in de loopgraven en hun thuisfront. Hij constateert dat contact met het thuisfront verschillend kan uitwerken op het moreel van de soldaten.

- 2p **25** Leg met de twee brieven uit, waarop deze historicus zijn constatering baseert.

Gebruik bron 11.

Johannes Haas is pessimistisch over de toestand in Duitsland na afloop van de oorlog.

- 2p **26** Leg uit:
- of zijn voorspelling is uitgekomen en
 - welke oorzaak hij voor deze toestand suggereert.

Gebruik bron 12.

Twee beweringen:

- 1 Uit dit affiche blijkt dat de Russische regering inziet dat in een moderne oorlog het thuisfront van groot belang is.
- 2 Begin 1918 past de verspreiding van dit affiche niet meer in het beleid van de Russische regering.

- 3p **27** Licht beide beweringen toe.

Gebruik bron 13.

Jordaan geeft in deze prent een visie op de vredesbesprekingen in Versailles.

- 3p **28** Leg uit:
- (met een element uit de prent) wat die visie is en
 - dat Jordaan, als het om de Vrede van Versailles gaat, gelijk heeft gekregen.